

Plan Waterdunen

GERT-JAN BUTH

Een van de zwakke schakels van de Zeeuwse Noordzeekust ligt in West Zeeuws-Vlaanderen: de zeedijk ten zuidwesten van Breskens, bij de Oud-Breskenspolder. Deze polder grenst aan het mondingsgebied van de Westerschelde. Kust- en estuariene natuur zijn de sleutelwoorden voor de landschaps-ecologische waarden ter plaatse.

Vogelrijkdom is vooral afhankelijk van de voldoende voedsel. Het regelmatig binnenlaten van zeewater zorgt voor de aanvoer van deze voedingsstoffen
(foto: Pauline van der Staaij).

Verblijfs- en dagrecreatie vormen de belangrijkste sociaal-economische pijler van het West Zeeuws-Vlaamse kustgebied. Het Plan Waterdunen behelst een gebiedsontwikkelingsplan voor een groot deel, ca 300 ha, van de Oud-Breskenspolder. Het is een gezamenlijk initiatief van provincie Zeeland, gemeente Sluis, het rijk, recreatiebedrijf Molecaten BV, en Stichting Het Zeeuwse Landschap.

Het kustvak van de Oud-Breskenspolder wordt binnen enkele jaren aanzienlijk verzwaaard. Dit gebeurt door direct achter de zeedijk een zandlichaam in de vorm van een duinlandschap aan te leggen. Vanuit zee wordt twee miljoen m³ zand opgespoten. Voor deze kustverzwaring moet het ter plaatse gelegen vakantiepark van Molecaten BV wijken. De recreatieondernemer wil naderhand het nieuw aan te leggen vakantiepark aanzienlijk groter maken dan het huidige park. Dit in combinatie met natuur- en landschapsontwikkeling.

De gehele kustzone van West Zeeuws-Vlaanderen vormt al een aantal jaren een herinrichtingsgebied. In het kader van de inspraak hieromtrent heeft natuurbeheerder Het Zeeuwse Landschap eind 2003 een voorstel voor omvangrijke natuurontwikkeling in de Oud-Breskenspolder ingediend. Het idee hiervoor was ontstaan na een bezoek aan het in de jaren zeventig aangelegde kustnatuurgebied Marquenterre, bij de Baie de la Somme in Noord-Frankrijk. Het Parc ornithologique du Marquenterre is zo inge-

richt dat deze kustnatuur, in het bijzonder grote aantallen kustvogels, goed samengaat met intensieve dagrecreatie. Marquenterre heeft een oppervlakte van 170 ha en wordt jaarlijks bezocht door zo'n 146.000 bezoekers. Het gebied wordt vrij intensief beheerd. Een belangrijk onderdeel hierbij vormt natuurvoorlichting. In het gebied ligt een slim netwerk van grotendeels afgeschermd wandelpaden en een groot aantal vogelobservatiehutten.

Een Zeeuws Marquenterre

Het Zeeuwse Landschap was voor het voorstel voor een Zeeuws Marquenterre vooral gefixeerd op de Oud-Breskenspolder, omdat hier een grote uitwateringssluuis voor de afvoer van polderwater gesitueerd is. Een belangrijke les van Marquenterre is namelijk dat als gestreefd wordt naar spectaculaire aantallen kustvogels in het aan te leggen natuurgebied, het noodzakelijk is dat er regelmatig zeewater, dat rijk is aan voedselorganismen, kan worden ingelaten. Door de aanwezigheid van een sluis bij de Oud-Breskenspolder zou aan deze voorwaarde vrij gemakkelijk voldaan kunnen worden. Een ander belangrijk punt voor de keuze van deze polder is het gegeven dat dit kustvak een van de belangrijkste Nederlandse concentratielocaties voor vogeltrek in het voor- en najaar vormt. Voor vogelaars is de telpost Breskens een begrip. Een omvangrijk natuurgebied bij deze locatie zal in de trektijd een belangrijk rustpunt voor grote aantallen trekvogels vormen.

Een overzicht van Marquenterre, gelegen aan de Baie de la Somme (foto: Pauline van der Staaij).

Het voorstel van Het Zeeuwse Landschap werd enthousiast opgepakt door de provincie, en dan vooral in de persoon van de toenmalige gedeputeerde voor natuur en water Thijs Kramer. Hij knoopte de verschillende plannen en ontwikkelingen die bij de Oud-Breskenspolder speelden aan elkaar, en stelde een ambtelijk coördinatieteam samen. Belangrijk voor Zeeland waren volgens Kramer projecten waarbij ecologie en economie, in dit geval recreatie, hand in hand zouden gaan.

Bij de eerste planuitwerkingen werd al snel duidelijk dat dit project niet alleen versterking van de natuur- en recreatiewaarden ter plaatse zal inhouden, waarbij de regionale economie en werkgelegenheid een sterke impuls zullen krijgen, maar dat het tevens een herstelmaatregel voor de Westerscheldenatuur kon vormen. De huidige natuurwaarden van het Westerschelde-estuarium zijn volgens de Natura 2000-uitgangspunten voor dit gebied ver onder de maat. Daarom vormen ingrijpende herstelmaatregelen een inspanningsverplichting en past het plan naadloos bij de Natura 2000-ambitie.

Het Zeeuwse Landschap had ondertussen een fraaie naam voor dit gebiedsontwikkelingsplan gevonden: Waterdunen. Dit was ooit een stadje op een eiland dat in de monding van de Westerschelde lag. In 1357 verdween dit stadje voorgoed in de golven. Deze naam omvat precies het sfeerbeeld van het te ontwikkelen gebied: een waterrijk natuurgebied grenzend aan de duinkust. De afgelopen jaren zijn voor het multidisciplinaire project Waterdunen inrichtingsplannen uitgewerkt, is een milieueffectrapportage en een maatschappelijke kosten-batenanalyse opgesteld. Tevens is eenderde van de noodzakelijk grondoppervlakte verworven, en heeft Kramer het plan bij de desbetreffende ministeries in Den Haag zodanig onder de aandacht weten te brengen dat zij in principe bereid zijn een aanzienlijk deel van dit omvangrijke privaatspublieke project te financieren.

Een mogelijke inrichtingsvariant voor het plan Waterdunen (Bron: m.e.r.-rapport Waterdunen).

Estuariene natuur

Het Waterdunengebied zal gevormd worden door zo'n 50 ha aan te leggen duingebied, tevens de invulling van de hier noodzakelijk kustversterking, en zo'n 250 ha wetland, bestaande uit getijdekreeken, slikken, zandbanken met schelpeneilanden, schorren en graslanden. In het duingedeelte zal de verblijfsrecreatie geconcentreerd worden: een kampeerterein, vakantiewoningen, een hotel en de centrale ingang, met waarschijnlijk een informatiecentrum en al of niet een observatorium.

Door het geplande waterbeheer zal Waterdunen een natuurgebied worden dat erg rijk aan kustvogels is. Afhankelijk van het nog definitief vast te stellen inrichtingsmodel zal er, middels de sluis in de zeedijk, in een groot deel van Waterdunen permanent een getijdenregiem heersen met een getijverschil van 60 -110 cm. (In Marquenterre kan alleen bij extra hoog water, tweemaal per maand, vers zeewater ingelaten worden.) In de te graven hoofdkreeken zal permanent water aanwezig blijven, waardoor visetende vogels als sterns, futen en aalscholvers hier zijn te verwachten. Een aanzienlijk deel van het getijengebied zal gevormd worden door periodiek droogvallende slikken, die voedselgronden vormen voor onder andere estuariene steltlopers, bergeenden, lepelaars en kleine zilverreigers. Geïsoleerd liggende schelpenbankjes kunnen broedende kustvogels huisvesten. Ook de schorgedeelten en de (zilte) graslanden, met een begrazingsbeheer, zullen vogelrijke habitats gaan vormen.

Het landschapsbeeld van Waterdunen, en vooral ook de vogelfauna, zal zowel gedurende de dag als per seizoen telkens anders zijn. Net als Marquenterre wordt Waterdunen op een relatief intensieve wijze voorzien van wandelpaden, al of niet verdekt gelegen achter dijkes of hagen, en observatiehutten. Waterdunen zal een spannende en dynamische staalkaart van kustbiotopen vormen. Het project gaat mogelijkheden bieden om voorlichting en educatie over estuariene natuur en het Deltalandschap breed uit te bouwen. Het komende jaar wordt duidelijk of het plan Waterdunen doorgaat. Thijs Kramer heeft dit bijzondere project van de grond getild. Hij is helaas door een ongeval in juli 2006 overleden.

DR. G.J.C. BUTH IS STAFMEDEWERKER VAN HET ZEEUWSE LANDSCHAP